

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

De Deo Vno, & Trino

Vindalium, 1646

Sect. II. Quæ, & quot sint processiones in Deo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38742

SECTIO II.

Qua & quot sint Processiones in Deo.

CONCLUSIO I.

POnenda est in Deo vera aliqua processio.) Est de fide, tū contra Sabelianos, seu Patri in deo passianos, qui vnā tantūm personā Deo admittebant, sed diuersa nomina; tum contra alios hæreticos, qui olim docuerunt in Trinitate esse tres personas essentialiter distinctas, ac proinde tres Deos: Neutri enim veram aliquam processionem internam in Deo agnouerunt; non quidem priores, quia vna persona non potest procedere à se ipsa; non etiam posteriores, quia si persona procedens accipit diuersam essentiā, iā processio nō fit ad intra, sed ad extra, sicut processio creaturātū.

Probatum autem primò ex Scriptura quæ Ioan. 8. meminit processionis Christi à Deo Patre, & cap. 15. Processionis Spiritus sancti ab eodem: Verba autem Scripturæ propriè sunt accipienda, quando nihil cogit, vt ea ad metaphoras

transferantur; atque ita Scripturam intellexerunt semper sancti Patres, & vniuersalis Ecclesia quæ recipit illud Athanasij in Symbolo, Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus: Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Secundò idem probabiliter ostenditur similitudine sumpta ab intellectu & voluntate creata, ex quorum priori procedit verbū, ex posteriori amor. Cum enim Deus sit intellectu, & voluntate præditus easdē processiones habere debet; cūque sit infinitus, terminus earū debet esse infinitus, ac proinde Deus, imò cū nequeat esse nisi vnus Deus, sequitur personam quæ producit, & eam quæ producitur debere esse vnum & eundem Deum.

Dices, rationem illam non concludere, quia intellectus noster producit verbum, vt per illud intelligat: at Deus intelligit per notitiam essentialē, & ingenitam; quare in eo frustra ponitur processio Verbi. Respondeo id non sequi: nam esto intellectus diuinus, vtpote summè actualis, non indigeat notitiā genita, vt intelligat, cū tamen sit summè perfectus, hinc colligi potest, eum esse infinitè fecundum; atque adeo per

illum produci notitiam infinitam, non quidem ut perfectionem aliquam acquirat, sed potius ut perfectionem suam communicet. Sic enim, detractis creaturarum imperfectionibus, id solum Deo tribuimus, quod ad perfectionem simpliciter pertinet: nimirum habere vim productiuam, non ex indigentia, sed ex abundantia, & perfectionis plenitudine. Verum ut nonnullas hæreticorum obiectiones soluas, quæ contra prædictam conclusionem militare videntur.

Nota 1. Filium Dei interdum à Patribus vocari autotheon, quia non est precario Deus, seu ex gratia & liberalitate Patris, sed etiam necessitate diuinitatem à Patre accipit, tanquam sibi naturaliter debitam, qua pater eam à seipso habet. Filius etiam dicitur Iehoua, seu fons essendi, non quod non procedat ab alio, sed quia habet eandem naturam, & potentiam Patris à qua, ut à fonte essendi, omnia procedunt, cum ipsa à nullo sit. Quare potest dici fons de fonte, sicut dicitur Deus de Deo, lumen de lumine.

Nota 2. non esse perfectius esse à se, quàm esse ab alio quoad naturam indistincto, qua ratione vna persona diuina est.

ab alia; hoc enim non arguit dependentiam, aut causalitatem, cum persona procedens accipiat eandem naturam independentem, & incausatam personæ producentis, idque omnimoda necessitate. Unde ex omnium Patrum sententia, in Deo non minoris perfectionis est, esse Filium, quàm esse Patrem.

CONCLUSIO II. Processiones diuinæ non sunt immediatè per essentiam diuinam, ut essentia est, sed per intellectum & voluntatem.) Est communis contra Durandum, probaturque promò ex Scriptura, quæ secundam Trinitatis personam vocat Verbum, & tertiam Amorem, seu charitatem; at Verbū procedit per intellectū & amor per voluntatem.

Probarut secundò nam de fide est, processionem Filij esse origine priorem processione Spiritus sancti illam esse generationem, non istam; Spiritum sanctū non solū à Patre, sed etiam à Filio procedere, ac denique non esse in Deo nisi duas processiones; ista autem non haberent locum, si processio fieret per essentiam à voluntate, & intellectu præcisam. Contrà verò prædicta facilè intelliguntur, posito quòd vna persona producat

per intellectum, alia per voluntatem, ut consideranti perspicuum fiet.

Et quidem processionem Filij esse priorem processione Spiritus sancti, ex eo intelligitur; quia cognitio præcedit volitionem, nihilque est volitum, quin præcognitum. Deinde concipimus Filium generari, non Spiritum sanctum; quia quòd procedit per intellectum, procedit ut simile, ex vi suæ processionis, non quòd procedit per voluntatem, ut postea dicemus. Præterea cum filius sit priùs origine productus quàm Spiritus sanctus, inde habemus, quòd possit concurrere ad productionem illius, quia in eo priori accipit à Patre potentiam spiratiam, simul cum diuinitate. Denique nõ esse in Deo nisi duas processionem, ex eo deducimus, quia non sunt in illo nisi duo principia productiua ad intra, nempe intellectus, & voluntas.

Dices, si Filius procederet per intellectum, ipsa intellectio esset illius productio: at hoc dici non potest; quia cum in tota Trinitate sit eadem intellectio, omnibus personis cõpeteret Verbi productio, adeoque omnes verbũ producerent, quia nequit concipi, quòd productio actiua alicui competat, & is non producat.

Nonnulli respondent, intellectionem non esse ipsam productionem Verbi, sed potius principium quo productionis ipsius. Licet autem repugnet, alicui convenire productionem actualem, & ab illo non produci terminum productum; fieri tamen posse, ut aliquid habeat principium productivum, & nihil producat.

Verum hæc responsio non caret difficultate, quia cum Verbum procedat per intellectum, oportet ut actio quædam intellectus sit illius productio: at nulla est actio intellectus, quæ non sit intellectio, ergo intellectio aliqua est ipsamet Verbi productio. Itaque pro responsione. Nota, intellectionem divinam spectari posse dupliciter. 1. ut est nuda obiecti cognitio. 2. ut habet adiunctam relationem producentis ad productum: & priori modo non esse productionem, sed tantum posteriori: qua ratione non est nisi in solo Patre: vnde solus Pater producit Verbum, etsi tres personæ eandem intellectionem habeant: & idem dic de volitione, proportione servata.

CONCLUSIO III. In Deo ponendæ sunt duæ processiones, non plures.) Prior pars est de fide, ut patet ex dictis. Nam Scriptura apertè loquitur de pro-

cessione Filij, & Spiritus sancti, de qua etiam agunt Patres & Concilia; quare sicut Filius & Spiritus sanctus duo procedentes, ita & duæ processiones necessario admitti debent: imò quia Filius & Spiritus sanctus sunt duæ personæ unius realiter distinctæ, hinc rectè colligitur, passivam processionem realiter distingui, à passiva processionem alterius.

Neque refert, quòd intellectus, & voluntas in Deo non distinguantur realiter, sufficit enim distinctio virtualis, ut ab iis, termini realiter distincti procedere possint. Ad eum modum quo anima rationalis, eminenter tantum continens sensitivam, & vegetativam, producit utriusque effectus.

Posterior pars est etiam de fide, probaturque 1. quia in Deo sunt tres personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quarum prima à nulla procedere potest, secunda procedit à prima, tertia à prima & secunda: sicut ergo sunt tantum duæ personæ procedentes, ita & duæ processiones duntaxat, si enim plures essent, consequenter essent plures personæ quàm tres, quod fidei repugnat.

Probat 2: nam in Deo sunt tantum duo principia ad intra, nempe intellectus & voluntas, ea enim tantum repe-

riuntur in substãtia spiritali, cum actio sensuum, etsi immanens, non sit nisi in subiecto materiali: At quodlibet ex dictis principiis vnum duntaxat terminũ habere potest, ergo duæ tantum processiones ab illis esse possunt. Probatur minor, nam sicut intellectus diuinus propter suam infinitã perfectionẽ, vnico actu simplicissimo cognoscit suum obiectum quantum cognoscibile est, ita producit notitiã tam perfectã, quãta esse potest talis obiecti cognitio; & similiter, quia diuina volũtas est infinitẽ perfectã, sicut amat suum obiectũ quantum amabile est, ita producit amorem adæquantem amabilitatem obiecti. Vnde neque aliud verbum restat producendum per intellectum, neque alias amor spirandus per voluntatem: & ita duæ tantum sunt processiones, alia per intellectum, alia per voluntatem.

Nota, non posse sumi tertiam processionem internam ab omnipotentia, quia hæc vt condistinguitur à potentia notionali, est principium productiuum ad extra; nec verbum posse multiplicari, quia quod à Patre producit, cum sit infinitẽ perfectum, exhaurit totam potentiam productiã intra lineam intellectus. Vnde etsi Filius intelligat,
non

non tamen producit verbum; quia intelligit per eandem intellectionem Patris, quæ suum terminum adæquatum iam habet in Filio.

Nec refert quòd producat amorem; recipit enim à Patre fœcundam voluntatem, quæ in eo priori terminum suum non habet; cum Filius non producat per voluntatem, sed per intellectum: quare non mirum, quod simul cum Patre producat Spiritum sanctum.

CONCLUSIO IV. Processio verbi diuini est vera generatio.) Est certa ex fide, vt satis colligitur, tum ex supradictis, tum ex verbis illis Ioannis I. Unigenitus qui est in sinu Patris ipse enarrauit. Difficile tamen est veram huius rei rationem assignare: quidam dicunt Verbum generari, & procedere vt Filium, quia eandem naturam quam accipit à Patre potest alteri communicare. Sed hoc gratis asseritur, sic enim nulla esset vera generatio in creatis, cum nulla res creata possit alteri communicare eandem naturam quam ab alio accepit. Dices, ad generationem sufficere & requiri, quòd res genita possit communicare eandem numero, aut specie naturam. Sed contra hoc est; tum quia sic mulus, cum nequeat generare sibi simile de Deo.

le, non esset propriè ab asino genitus; tum quia si vt quis dicatur ab alio genitus, requiritur vt possit communicare eandem numero, aut specie naturam, cur non etiam necesse erit, vt possit eam communicare per veram generationem? Atque ita sequetur Verbum diuinum propriè non generari, nec esse Fillium.

Alij id probant, quia actualis intellectio est de formalissimo conceptu essentia Dei: vnde communicatio intellectiois formalis, est communicatio essentia diuinæ, adeoque vera generatio: cum ergo Verbum diuinum procedat, vt terminus intellectiois actualis, consequenter illius processio est vera generatio. Verùm hic dicendi modus supponit fundamentum aliàs reiectum, de formali constitutiuo diuinæ essentia, breuiterque refellitur; quia quoad rem ipsam, actualis intellectio non magis spectat ad formale constitutiuum diuinæ naturæ; quam actualis volitio, aliisque attributa essentialia: quare si ob rationem allatam Verbi productio esset generatio, idem dicendum esset de processione Spiritus sancti.

Vera igitur ratio est, quia ad generationem propriè dictam, vt est in viuens, tria requiruntur. I. vt produgens

DE TRINITATE. CAP. I. 243

vel totam suam substantiam, vel partem illius alteri communicet. 2. ut quod producit, sit simile producenti in natura numerica, aut saltem specifica. 3. ut procedens sit simile producenti formaliter ex vi suæ processionis, istæ autem conditiones reperiuntur in generatione Verbi: prima quidem, quia Pater totam substantiam diuinam illi communicat. Secunda verò, quia Verbum est simile producenti in natura, non modo specifica, sed etiam numerica. Tertiâ denique, quia cum intellectio sit, formalis similitudo rei intellectæ, eo ipsò quòd Pater seipsum intelligendo producit Verbum, processio Verbi ex sua ratione formali habet, quòd sit similitudo principij generantis; cumque ea intellectio sit summè & infinitè perfecta, per eam formaliter producit terminus. suo principio summè & infinitè, adeoque substantialiter similis: cuius proinde productio, ex sua ratione formali, est vera generatio.

Dices 1. quod procedit per intellectum ut sic, procedit tantum ut simile, secundum esse obiectiuum, adeoque non generatur. Respondeo distinguendo antecedens, nam etsi quod procedit per intellectum creatum, non procedat ut si-

simile in natura, sed tantum in ratione cuiusdam vitalis representationis obiectis; quod tamen procedit per intellectum diuinum, non se habet ut imago accidentalis, sed ut substantialis, & per se subsistens. Hoc autem sufficit ad veram generationem, ut patet ex dictis, & a fortiori inde etiam colligitur, quia si ex hypothese impossibili, Angelus aliquis se intelligendo, alium Angelum distinctum numero produceret, illa productio esset vera generatio: quia esset origo viuentis, a viuente coniuncto in similitudinem naturæ specificæ.

Dices 2. quod generatur, debet procedere ut simile principio generanti: at quod procedit per intellectum, non procedit simile principio producenti, sed obiecto; ergo non generatur. Respondeo negando minorem, nam ut intellectus concurrat ad intellectionem obiecti, debet esse informatus specie illius; adque si terminus productus est similis obiecto, est etiam similis intellectui producenti.

CONCLUSIO V. Processio Spiritus sancti non est vera generatio.) Est de fide, ut satis patet ex dictis; eam autem probant aliqui, quia ut processio Spiritus sancti esset vera generatio, ille

deberet procedere à duobus, tanquam à patre & matre; sed hoc gratis dicitur, quia sicut per accidens est ad veram generationem, quod genitum procedat à duobus, ut patet ex generatione Verbi, ita per accidens est, quod procedat à duobus tanquam à patre, & matre.

Alij probant, quia natura diuina non communicatur Spiritui sancto formaliter ex vi processionis, sed tantum volitio, quæ est quædam proprietas consequens naturam iam constitutam; hoc etiam non placet, quia ut patet ex dictis, volitio non minus spectat, quoad rem ipsam, ad constitutionem intrinsecam naturæ diuinæ, quam quoduis aliud attributum. Quod autem iuxta cõceptam nostrum, ad eam non pertineat, id nihil refert, cum idem de ipsa intellectione dici possit.

Alij probant, quia Spiritus sanctus etsi procedat in natura, ut similis suo principio, non tamen procedit ut imago; amor enim nec amantis, nec obiecti amati imago est. Sed contrà, nam ad generationem sufficit, ex communi sententia, processio viuens à viuente in similitudinem naturæ, neque requiritur talis similitudo, quæ pertingat ad rationem imaginis.

Dicendum ergo veram huius rei cau-

sam esse, quia illud est discrimen inter
 intellectum, & voluntatem, quod intelle-
 ctus ex se sub præcisa ratione intelle-
 ctus, producit obiecti similitudinem,
 adeoque infinite perfectam, si sit
 infinite perfectus: at voluntas in
 ratione voluntatis non habet vim pro-
 ducendi similitudinem obiecti, sed
 tantum vitalem quandam propensionem
 in illud; quare etsi magis ac magis in-
 infinitum perficiatur, ea ex propria &
 formalissima ratione, nunquam poterit
 eò peringere, ut producat terminum
 perfecte similem obiecto, vel principio
 producenti: adeoque si talem producat
 terminum, id aliunde habebit, & conse-
 quenter illius termini productio non erit
 vera & proprie dicta generatio: eo quod
 ad veram generationem requiritur, ut
 terminus productus sit similis in natura
 principio producenti, formaliter ex vi
 suæ processionis: Cum ergo Spiritus san-
 ctus procedat per voluntatem diuinam
 mirum non est quòd formaliter ex vi
 suæ processionis, non procedat ut similis
 principio producenti, ac proinde illius
 processio non sit vera generatio; esto ex
 alio capite perfectam similitudinem ha-
 beat in natura, cum Patre, & Filio à qui-
 bus procedit.

Diccs. I. etsi Spiritus sanctus non pro-

cedat vt similis, quatenus procedit per voluntatē; procedit tamē vt similis; quatenus illius processio vt est per volūtātē diuinā, ergo hoc sufficit processio illius vera sit generatio; Sequela patet, quia processio Filij nō est generatio, nisi quatenus est ab intellectu diuino, vt sic. Respondeo antecedens ita esse intelligendum, vt Spiritus sanctus procedat similis, non formaliter vi suæ processionis, vt est à voluntate diuina, tanquam à principio; sed materialiter seu identicè, quatenus quod producitur per voluntatem diuinam, producitur veluti in natura diuina; in qua nihil potest produci, quod cum ea summè non identificetur, quodque proinde non sit deus.

Dices 2. vel Spiritus sanctus habet per accidens, quod procedat vt similis principio producenti, vel id habet formaliter, & per se, ex vi suæ processionis: at prius dici non potest, quia alioqui sequeretur, Spiritum sanctum esse deum per accidens duntaxat, quod dici non potest. Ergo posterius verum est, adeoque processio Spiritus sancti est vera generatio. Respondeo non conuenire per accidens Spiritui sancto, quod procedat vt similis in eadem numero natura, neque etiam per se, vt procedit per volunta-

tem diuinā, sed per se quatenus est processio in natura diuina.

✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠

CAPVT II.

De relationibus Diuinis.

CONCLUSIO I.

IN Deo ponendæ sunt relationes reales.) Est de fide, probaturque 1. ex Scriptura, quæ agit de personis diuinis sub nominibus relatiuis Patris, Filij, & Spiritus sancti. At nulla ratio est cur dicamus ea propriè illis non conuenire. Confirmatur, nam vsurpantur in forma baptismi: debent autem formæ Sacramentorum sumi in propria significatione, & speciatim baptismus, cum sit Sacramentum fidei, seu veluti prima fidei professio, debet constare verbis propriis, quæ nobis personas diuinas sub vera aliqua & propria ratione repræsentent, ne fides nostra deceptioni obnoxia sit.

Probatur 2. Nam inter producens, & productum eiusdem ordinis, est vera & realis relatio, vt patet ex Philosophia; at in diuinis vna persona producit aliam, ergo inter illas est vera relatio principij.